

muzeju na prostem, je bilo odvisno ne le od razlage kustosa, temveč tudi od obiskovalca: nekdo je skansen sprejel kot sredstvo za vrnitev v preteklost, drugi se je zavedal njegove muzealne zasnovanosti, na večino pa je idilična „vas“ delovala ne le informativno, temveč tudi emocionalno.

Seminar za tujce, kakršen je seminar slovaškega jezika, torej odpira zanimivo vprašanje načina seznanjanja s kulturo določenega naroda. Način, ki se ga poslužujejo v Bratislavi, je pri udeležencih seminarja dosegel svoj namen: vsakdo, ki je sledil prizadevanjem organizatorjev, je imel ob odhodu neko predstavo ne le o jeziku, temveč prav tako o pretekli in sedanji kulturi. Kakšen odnos si je ustvaril do tega, pa je bilo odvisno od posameznika oz. od njegovega sistema vrednotenja.

MARJANCA FTIČAR

POROČILO

o udeležbi na XI. mednarodnem kongresu antropoloških in etnoloških znanosti (XI. International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences — XI. ICAES)
Quebec, Vancouver, 14.—25. 8. 1983.

Povabilo za udeležbo na omenjenem kongresu sem v imenu sekretariata kongresa prejel sredi leta 1982 s strani organizatorja filmske sekcije, gospoda Pierra M. Stevensa sicer sodelavca National Film Television and Sound Archives v Ottawi (Kanada). Zaprošil me je, naj izdelam predlog programa jugoslovanskih etnoloških filmov za to veliko mednarodno prireditev. Poslal sem mu seznam desetih najzanimivejših jugoslovanskih filmov zadnjega desetletja. Izbral je tri naslove, in sicer dva makedonska (Dae, 1979 in Sunet, 1981) in slovenskega Opre Roma (1983). Hkrati sem prijavil in poslal tudi svoj referat za eno od sekcij Kongresa — F—49, Anthropological perspectives in the production of ethnographic film and video for general public audiences. Referat ima naslov Slovenski etnološki film in šola. Govori o izkušnjah slovenskih etnologov pri izdelavi serije šolskih etnoloških filmov Kako živimo, ki je nastajala v obdobju 1978 — 1982 pri DDU Univerzum v Ljubljani. Za ponazorilo sem nesel v Kanado tudi enega od filmov te serije, za dodatno informacijo o slovenskem etnološkem filmu pa še več izvodov svoje knjige Filmografija etnološkega filma 1905 — 1980.

Iz povedanega sledi, da je bilo moje zanimanje na tem kongresu osredotočeno na vizualno antropologijo oz. etnologijo, ki je v Sloveniji in Jugoslaviji s teoretičnega in organizacijskega vidika še deficitarno področje. Pričakovati je bilo, da bo udeležba na kongresu omogočala bolj prejemanje kot dajanje informacij na tem področju.

Program mojega bivanja v Kanadi je bil razdeljen na dva dela, kakor je narekovala organizacija kongresa v dveh fazah. Prvi del programa se je odvijal v Quebec Cityju, kamor sem pripotoval v soboto, 13. 8. 1983. Izkazalo se je, da smo v jugoslovanski „delegaciji“ štirje etnologi in en antropolog. Vsi smo se udeležili slavnostne otvoritve kongresa, ki je bila v gledališču univerzitetnega mesta Univerze Laval, največje frankofonske univerze v severni Ameriki, v nedeljo 14. 8. 1983, ob 10 dopoldne. V ponedeljek se je začel strokovni del po delovnih sekcijah. Vsak dan je potekalo hkrati okoli 40 sekcij. Vsaka je imela svojega predsednika in več referentov. Posameznik je mogel v enem dnevu slediti največ dvema sekcijama, v najslabšem primeru samo eni. To je posameznim udeležencem onemogočalo pregled nad celotnim delom kongresa, še posebej ker referati ali povzetki niso bili predhodno natisnjeni.

Filmski program prve faze kongresa v Quebecu je bil sestavljen tako, da bi udeleženci spoznali predvsem kanadsko problematiko (Indijance, Eskime in sploh kulturo severnega polarnega kroga) in delo kanadskih filmskih producentov. Prvi vzporedni program je prikazoval klasike svetovnega etnološkega filma (Jeana Roucha, Roberta Flahertyja, Chrisa Markerja, Margaret Mead, Roberta Gardnerja), drugi vzporedni program pa najnovejše, nepoznane etnološke filme, ki še niso doživeli premiere oz. ocenitve. Prva programa sta bila v celoti sestavljena iz fonda videoteke univerze Laval (Cinémathèque), ki deluje v okviru Bibliothèque de l'Université Laval. Bogastvo gradiva videoteke me je spodbudilo, da sem obiskal to zanimivo institucijo in bil toplo sprejet. V spremstvu vodilnih delavcev sem si ogledal delovne prostore videoteke in zvedel vse o njeni ustanovitvi, organizaciji in delovanju. Videoteka univerze Laval zbira tudi evropsko gradivo, zato so njeni predstavniki z zanimanjem sprejeli v dar izvod Filmografije slovenskega etnološkega filma.

V tesni zvezi z videoteko je Service de l'Audiovisuel, ki služi profesorjem in študentom univerze za izdelavo audiovizualnih pripomočkov pri študiju. Zadnjih 10 let se ta služba poslužuje izključno elektronske video tehnike, ker je film v primerjavi z njo predrag. Na oddelku je zaposlenih 80 delavcev. Na razplago imajo več TV studijev, naj-sodobnejšo opremo za študijsko in zunanje delo, sposojevalnico tehnike za študente in profesorje, v njihovem okviru pa deluje tudi fonolaboratorij za učenje tujih jezikov. Vsaka fakulteta univerze Laval pa ima spet svojo tehniko in osebje za predvajanje audiovizualnih pripomočkov. Service de l'Audiovisuel izdela vsako leto okoli 50 edukativnih enot na videokaseti, po scenarijih posameznih profesorjev. Številne vizualije pa pripravijo sami študentje s sposojeno opremo in tehnično pomočjo profesionalnega osebja. Impresivnost tega oddelka naj ilustrira in dopolni podatek o velikosti univerze Laval na njenih fakultetah (od tehnike, do umetnosti) študira 20.000 študentov, zaposlenih pa je 5000 profesorjev.

Ogled odličnih kanadskih dokumentarcev o Indijancih in Eskimih, nekaterih klasičnih etnolo-

ških filmov svetovne proizvodnje in vzpostavitev stikov z videoteko univerze Laval in z njenim audiovizualnim oddelkom, štejem za največjo korist prve faze XI. ICAES v Quebec Cityju.

Drugi del kongresa je potekal v Vancouvru v Britanski Kolumbiji, kamor sem prispel 18. 8. 1983. Tudi tukaj je delo kongresa potekalo v sekcijah — vsak dan okoli 60 sekcij (!). V jugoslovanski „delegaciji“ je bilo 6 etnologov in 4 članska delegacija iz Zagreba, organizatorja naslednjega, XII. ICAES leta 1988.

Moji sekciji F—49 je predsedoval dr. Jack Rollwagen iz Brockporta, New York, ZDA. Pri delu sekcije pa so sodelovali še naslednji referenti, svetovno znani eksperti: Asen Balikci (Kanada), John Collier (ZDA), Allison Jablonko (ZDA), Don Rundström (ZDA), Timothy Asch (ZDA), Antonio Guzman (Mehnika), in Jasuhiro Omori (Japonska). V tej sekciji sem bil edini predstavnik iz Evrope. Z referatom sem želel predvsem informirati navzoče, da se tudi v Jugoslaviji nekaj dogaja na področju etnološkega filma. Glede na razvitost vizualne antropologije v Ameriki odraža številčno razmerje pripadnosti referencom objektivno podobo stanja v tej stroki, če seveda to ni posledica večkrat kar napremostljivih konceptualnih razločkov v pogledih na zasnovo in vlogo audiovizualne dokumentacije v humanističnih znanostih med Ameriko in Evropo. Tu bi lahko Evropa močnejše nastopila na metodološko—teoretični ravni s svojim konceptom, tako pa sta bila, na primer, dva močna evropska centra (CNRS iz Pariza in IWF iz Göttingena) navzoča samo na vzporedno potekajočem in izredno kvalitetnem Festivalu etnoloških filmov, ki je potekal od 20. do 25. 8. 1983 v funkcionalnem Robson Square Media center. Enako je bodla v oči odsotnost vzhodnoevropskih predstavnikov tako v strokovnem, kakor v festivalnem delu.

Če lahko nastop v sekciji F—49 štejem za uspešen, saj se je naša problematika prvič predstavila v tako „visoki“ družbi, navezal pa sem tudi več osebnih stikov, ki bodo koristili zlasti pri morebitni pripravi na XII. ICAES, ki bo v Zagrebu, 1988, tega ne morem trditi za naš nastop na festivalu etnološkega filma. Kljub najboljši volji in trudu namreč jugoslovanskih producentov ni bilo mogoče zainteresirati za nastop na tej ugledni prireditvi svetovnega dokumentarnega filma. Vardar film iz Skopja je že v prvi fazi razgovorov postavljaj pretirano visoke odškodninske zahteve za svoj nastop na festivalu, kasneje pa je to podjetje bankrotiralo in z njim ni bilo več mogoče navezati stikov. Viba Film iz Ljubljane pa je do zadnjega trenutka obljubljala svoj nastop, tako da je njen film Opre Roma natiskan v uradnem programu festivala. V zadnjem trenutku pa je Viba sporočila, da ne bo izdelala angleške verzije filma, s čemer je tudi njen nastop odpadel. Znanstveni dokumentarni film je res malo poznano delovno področje v Jugoslaviji, vendar je to hkrati tudi področje, kjer se stikata strokovni in poslovni interes. Zato vsi vabljeni producenti etnoloških filmov (izbira je bila opravljena v ostri konkurenci najboljših filmov zadnjih let) z

veseljem izkoristijo priložnost, ko se zbere okoli 2000 najuglednejših antropologov in etnologov vsega sveta. Poleg filmov so poslali dovolj reklamnega in informacijskega gradiva (zloženke, kataloge), da bi na svoje izdelke opozorili. Zlasti so na tej „borzi“ pomembni predstavniki številnih videotek, ki tekmujejo, kdo bo prej odkril nov, zanimiv dokumentarec. Škoda za izgubljeno priložnost. Ob tem se ne smemo čuditi, če najdemo na primer v katalogu UNESCO za leto 1972, samo 2 (dva) (!?) jugoslovanska filma s področja arheologije, antropologije in etnologije. Tuje bitke izgublamo na domači fronti. Leta 1988, ko bo v Zagrebu XII. ICAES, Opre Roma, zmagovalec Beograda 1983, ne bo več vroč in konjunktoren film. Zgubimo torej ni samo gmotna, temveč je predvsem udarec, ki nas neupravičeno potiska v nadaljnjo anonimnost v antropološkem, etnološkem in družboslovnem filmu.

Uradni del mojega sodelovanja na XI. ICAES pa ima tudi svojo neuradno polovico. Kot eden selektorjev 1. Mednarodnega tedna etnoloških in etnoloških filmov, ki je bil v Kranju oktobra 1983, sem pridobil za sodelovanje več producentov in avtorjev. Enega najboljših filmov vancouverskega festivala (To Find the Baruya story). sem prinesel v ta namen kar osebno v Jugoslavijo. V stiku s Slovenci v Vancouvru sva s kolegom Janezom Bogatajem (Filozofska fakulteta, Ljubljana) pripravila predavanje v Slovenskem društvu (Slovenian Society), v njihovi novi dvorani, ki so jo sami zgradili v predmestju Vancouvra. Prikazan je bil etnološki film Sirjenje na ovčji planini in serija dia pozitivov iz današnje Slovenije.

V Kanadi sem si ogledal tudi štiri znamenite kanadske muzeje. V Torontu Royal Ontario Museum, v Vancouvru Vancouver Museum in Vancouver Maritime Museum, v Victoriji, glavnem mestu Britanske Kolumbije, pa znameniti in navdušujoč i British Columbia Provincial Museum.

Globalne ocene mojega bivanja v Kanadi ne bom podajal posebej, saj je iz dosedanjega poročila mogoče razbrati, kaj je po mojem mnenju bilo na tej poti dobrega in koristnega in kaj lahko kritiziramo. Omenil bi le, da na deficitarnih področjih, kjer se Slovenci v Jugoslovani še začnemo uveljavljati, ne moremo pričakovati rezultatov čez noč. Zato ne smemo podcenjevati drobnih osebnih stikov, ki sčasoma lahko privedejo do globljih kontaktov in do enakopravne kulturne izmenjave na nacionalni ravni. Prvi konkretni rezultat mojih kontaktov znotraj sekcije F—49 je vabilo predsednika sekcije, naj za mednarodno glasilo o vizualni antropologiji (SAVICOM Newsletter) napišem poročilo o stanju vizualne etnologije v Jugoslaviji.

NAŠKO KRIŽNAR